

Др Драган Благић*
Доцент Правног факултета,
Универзитет у Приштини са привременим
седиштем у Косовској Митровици

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД
10.5937/zrpfm0-23694

UDK: 343.21(497.11)
Раd примљен: 21.10.2019.
Раd прихваћен: 22.03.2020.

САДРЖИНА НАЧЕЛА ОДРЕЂЕНОСТИ (LEX CERTA) У ПОГЛЕДУ ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ КОД ПОЈЕДИНИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА СРБИЈЕ**

Апстракт: У раду се разматра проблематика која се односи на питање садржине и примене начела одређености у кривичном законодавству. Посебна пажња се посвећује начелу одређености у односу на последње измене и допуне Кривичног законика Републике Србије у погледу конкретне примене и проблема са којима се сусрећемо у судској пракси. У даљем тексту рада, аутор посебно објашњава појединачна кривична дела и указује на одговарајуће недостатке легислативне технике правне норме. Такође, пажња је посвећена прописаним генералним клаузулама, односно њиховом правилном тумачењу и бољем разумевању.

У кривичном праву један од најтежих задатака легислативне технике јесте да се на најбољи могући начин пропише, тј. одреди биће једног кривичног дела. Од посебног значаја за кривично законодавство јесте свакако постојање прецизнијих и одређенијих бића прописаних кривичних дела. У првом реду, у кривичном закону требало би да се не само одреди једно кривично дело, већ и да се јасно одреде сва његова обележја. Законска бића кривичног дела која су неодређена, прешироко формулисана и нејасна, даље воде ка непоштовању принципа одређености (*lex certa*).

У том смислу ћемо у раду образложити радњу бића појединих кривичних дела, законску инкриминацију, објективна и субјективна обележја бића, како бисмо указали на различита поступања и тумачења у кривично-судском поступку, а што за последицу има

* dragan.blagic@pr.ac.rs

** Овај рад је резултат реализовања научноистраживачког пројекта кога финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (бр. 179045).

** Рад је био изложен у виду усменог саопштења на Међународној научној конференцији „Право и мултидисциплинарност“ одржаној на Правном факултету Универзитета у Нишу 12. и 13. априла 2019.

непоштовање начела одређености. У првом реду ћемо анализирати последње измене и допуне кривичног законика у погледу кривичних дела: прогањање (138а), полно узнемиравање (182а), сакаћење женског полног органа (121а), а такође ћемо указати на могуће будуће измене појединих инкриминација које су већ предвиђене у тзв. Истанбулској конвенцији.

Кључне речи: генералне клаузуле, *lex certa*, кривично дело.

1. Увод

Начело одређености требало би да буде остварено код сваког посебног обележја у бићу кривичног дела. Одредити кривично дело значи утврдити сва његова обележја, како објективна, тако и субјективна, тј. његове елементе. У објективна обележја спадају радња извршења, последица, предмет радње, средство, начин извршења и др., док у субјективна, поред умишљаја и нехата, спадају и намера и побуда. То даље значи да се посебно захтева прецизност приликом одређивања бића кривичног дела, његових конститутивних елемената, јер се из описа бића може јасно видети шта је дозвољено, односно шта улази у зону кажњивости (Стојановић, 2015: 123).¹

У кривичном праву један од најтежих задатака легислативне технике јесте да се на најбољи могући начин пропише, тј. одреди биће једног кривичног дела. Од посебног значаја за кривично законодавство јесте свакако постојање прецизнијих и одређенијих бића прописаних кривичних дела. У првом реду, у кривичном закону требало би да се не само одреди једно кривично дело, већ и да се јасно одреде сва његова обележја. Законска бића кривичног дела која су неодређена, прешироко формулисана и нејасна свакако даље воде ка непоштовању принципа одређености (Бачић, 1986: 739). Суштина начела одређености односи се на садржину одредаба закона, где није само довољно да дела буду прописана општим изразом, већ свако дело мора бити индивидуализирано, тј. описано помоћу посебних обележја и елемената. Инкриминација бића кривичног дела не сме бити широка, уопштена и нејасна. Недовољно јасне и широке формулације говоре да је законодавац пренео широка овлашћења на судију у поступку тумачења прописаних одредби. Свако кривично дело мора имати свој прецизно формулисан законски опис, чиме се у кривичном праву успоставља један

¹ Поделу на објективна и субјективна обележја треба схватити условно, јер ипак је објективно у бићу кривичног дела одређено субјективним. Субјективни супстрат неког понашања квалитативно мења понашање.

унутрашњи механизам формалних гаранција од самовоље и арбитрерности (Schönke/Schröder, *Strafgesetzbuch*, 2010; 24–25).

Начело законитости које се састоји у захтеву *nullum crimen sine lege certa*, ако није спроведено у посебном делу кривичног закона, којим се дефинишу кривична дела, својеврсна је негација начела у његовом општем значењу, а тако и у погледу његових осталих захтева (Дубљевић, 2000: 506). Чињеница је да се сви законски описи кривичних дела не могу одредити само дескриптивним обележјима, већ се захтевају и нормативна обележја. Често се код нормативних појмова јавља одређени степен неодређености (нпр. *нарочито ниске побуде*), па се судијама остављају доста широка овлашћења за даљу примену таквих законских одредби (Хорватић 2003: 78–79). Дакле, у таквим случајевима судијама се оставља могућност коришћења различитих метода тумачења, затим и одговарајућа арбитрерност у току поступка суђења, што засигурно може представљати одговарајућу опасност за примену начела одређености (Jeschek, Weigend, 1996: 115).

2. Прогањање

Усаглашавање нормативног аспекта у области материјалног кривичног права јесте једна од преузетих обавеза из тзв. Истанбулске конвенције², која се остварује у погледу пружања кривичноправне заштите у области појединих облика насиља према женама и деци. Изменама и допунама Кривичног законика које су усвојене 2016. године у глави кривичних дела против слобода и права човека и грађанина уводи се ново кривично дело – прогањање чл. 138а.

Законска дефиниција кривичног дела – прогањање у члану 138а³ став 1 садржи пет различитих облика радњи извршења у одређеном временском

2 Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори, бр. 12/2013. Конвенција је усвојена 11. 05. 2011. године у Истанбулу и ступа на снагу када је потпише најмање десет држава од којих мора бити осам чланица Савета Европе. Наша земља је Конвенцију ратификовала 31. 10. 2013. године тако што је у Народној скупштини изгласан закон о потврђивању поменуте Конвенције.

3 1) Ко у току одређеног временског периода: 1) друго лице неовлашћено прати или предузима друге радње у циљу физичког приближавања том лицу противно његовој вољи; 2) противно вољи другог лица настоји да са њим успостави контакт непосредно, преко трећег лица или путем средстава комуникације; 3) злоупотребљава податке о личности другог лица или њему блиског лица ради нуђења робе или услуга; 4) прети нападом на живот, тело или слободу другог лица или њему блиског лица; 5) предузима друге сличне радње на начин који може осетно да угрози лични живот лица према коме се радње предузимају.

периоду. Због таквог начина прописивања законодавац је у различитим радњама бића овог кривичног дела предвидео само једно дело остварено као једноактно, без обзира на чињеницу да се може предузимати више пута у дужем временском интервалу. Наиме, овај начин прописивања радње извршења указује на немогућност постојања продуженог кривичног дела, без обзира на понављања неке од прописаних радњи извршења, јер се наведене радње прогањања предузимају према истом субјекту у одређеном временском периоду (Стојановић, 2017: 3). Законска инкриминација прописана на овај начин недвосмислено указује на непоштовање начела одређености, јер су радње извршења постављене веома широко и неодређено. Тако је у ставу 1 чл. 138а прописано *да друго лице неовлашћено прати или предузима друге радње у циљу физичког приближавања том лицу противно његовој вољи*, па се с правом можемо питати када је праћење неовлашћено и које су то тзв. *друге радње*, што указује на једну генералну клаузулу која би се у судском поступку могла различито тумачити и довести до арбитрерности у одлучивању. Стога је овај облик радње извршења прешироко прописан, јер према наведеној одредби обухвата не само оне радње којима се учинилац физички приближава одређеном лицу, већ и оне радње које се предузимају у том циљу, а до физичког приближавања још увек није дошло, што би надаље значило да је у овом случају и покушај физичког приближавања кажњив (Ђокић, 2018: 178).

Сама радња прогањања остварује се кроз различите начине физичког праћења (изазивања узнемирења, страхова), позиве, слање смс порука, коришћење друштвених мрежа (Инстаграм, Вибер, Фејсбук, итд.) у одређеном временском периоду. Оно што представља битну одлику обележја бића овог кривичног дела управо јесте временски континуитет који би подразумевао тачно време када је извршена прва радња, па све докле праћење траје. Тако је пресудом⁴ Врховног касационог суда осуђени ослобођен оптужбе јер нису остварена сва битна обележја кривичног дела из чл. 138а, где се противправне радње против пасивног субјекта нису *понављале* и нису трајале у одређеном временском интервалу. Овај начин одлучивања указује на честу могућност злоупотребе када се и у којим случајевима може приписати кривица за учињено кривично дело прогањања, из разлога да овако широко прописане инкриминације имају оправдану бојазан погрешне примене и анализе обележја бића кривичног дела. Тако с правом поједини аутори у литератури истичу да термин *„одређени“* треба заменити са *„дужи временски период“*, јер је потребно предузимати појединачне радње извршења у дужем временском континуитету (Стојановић, 2017: 4; Вуковић, 2019: 180; Ђокић, 2018: 183).

4 Пресуда бр. Кзз 70/2019, Врховни касациони суд од 06. 02. 2019. године

Надаље, необично законско решење сусрећемо код прописивања оних „*других сличних радњи*“ којима се може угрозити лични живот пасивног субјекта, тако да се у односу на последицу можемо питати да ли је реч о кривичном делу повреде или угрожавања заштићеног добра. Очигледно је законодавац на овај начин прописивања *друге сличне радње* довео до тога да се ипак може закључити да је реч о апстрактно – конкретној опасности. Дакле, законодавац је у последњем облику извршења (тачка 5) прописао радњу угрожавања, при чему се користио необичном техником да као последицу опише могуће угрожавање, тако да није потребно утврдити конкретно угрожавање у *осетној мери личног живота пасивног субјекта*, већ је довољна само могућност за такво угрожавање. Дакле, говори се о апстрактној опасности која је унесена у биће кривичног дела, према коме се таква врста удаљене опасности сматра законодавним мотивом инкриминације (Миладиновић Стефановић, 2017: 236; Ђокић, 2018: 181).

У упоредноправном законодавству кривично дело прогањања је прописано на тај начин да рецимо у казненом закону Аустрије у чл. 107а прогањање врши лице које неовлашћено и упорно (*beharrlich*) прати одређену особу дужи временски период при чему се не захтева нека посебна намера од стране учиниоца, нити се посебно наглашава наступање последице у виду постојања страхова или узнемиравања или слично (Schwaighofer, Höpfel, Ratz, 2010: 51–52). Такође је на сличан начин прописано и у казненом закону Немачке, где се у чл. 238 (*Nachstellung*) предвиђа да: кривично дело прогањања врши онај ко неовлашћено *упорним* праћењем у дужем временском периоду остварује различите радне извршења у виду узнемиравања, приближавања и успостављања контакта са пасивним субјектом преко средстава комуникације. Напоследку, анализирајући одредбе немачког казног закона (чл. 238) можемо увидети да начин прописивања радњи извршења прогањања полази од конкретних радњи прогањања (приближавања, успостављања контакта, злоупотребе личних података жртве), па све до упоштене, тзв. генералне клаузуле (предузимања других сличних радњи) (Kubiciel, Borutta, 2016: 196).

3. Полно узнемиравање

У домаће кривично законодавство под утицајем поменуте Истанбулске конвенције уведено је још једно кривично дело – *полно узнемиравање* чл. 182а КЗ. Проширивање кривичноправне заштите у сфери полне слободе и морала законодавац је сматрао нужном потребом, што је довело до прописивања једне нове инкриминације. Усмереност границе кривичноправне заштите, како у нормативном, тако и фактичком смислу

остварује се тако што се једно противправно понашање предвиђа као кривично дело, што надаље води једној тенденцији ширења граница кривичноправне заштите. У основи, ширење граница кривичноправне заштите често води кривичноправној експанзији, при чему свакако приликом одређивања треба тежити њеном циљу, тј. оном правном добру коме се пружа кривичноправна заштита (Стојановић, 2017: 257). Оправдање за увођење ове инкриминације у области полне слободе и морала, пре свега, лежи у обавези наше државе да прихвати поменути Конвенцију, коју је потписала и ратификовала, чиме би потврдила настојање да се покажује добра воља у заштити жена и деце од сваког облика насиља.

Прописивањем нове инкриминације – полно узнемиравање, законодавац је, и у овом случају, употребио неуобичајену легислативну технику, тако што је на један врло уопштен начин прописао радњу извршења у основном и тежем облику (182а ст. 1 и ст. 2), па је затим дефинисао радњу полног узнемиравања у ставу 3 овог члана⁵. Овим начином није испоштована досадашња нормативна техника прописивања, поготову када се ради о бићу неког кривичног дела, односно радње извршења (Миладиновић, 2017: 237). Такође, треба истаћи да је још 2003. године ЗИД Кривичног закона РС уведено кривично дело под називом *сексуално злостављање* у чл. 102а КЗ⁶. Међутим, наведено кривично дело није дуго опстало (2005), јер је била спорна инкриминација којом су се врло тешко могле одредити (дефинисати) радње злостављања у односу на „блудне радње“ и кривично дело увреде. Садашња инкриминација из чл. 182а КЗ указује да је радња извршења прописана као полно узнемиравање у виду *вербалног, невербалног или физичког понашања*, а све у циљу повреде достојанства пасивног субјекта у сфери полног живота. Овако широко прописана инкриминација од стране законодавца указује на непоштовање начела одређености, јер пружање кривичноправне заштите на начин да се инкриминишу, а уједно и прешироко дефинишу кривичноправне одредбе често води ка арбитрерној примени и произвољном тумачењу одредби у судској пракси. Наиме, у којој мери неко понашање вређа достојанство у сфери полног морала доста зависи од субјективног схватања, па је за одређено лице потпуно прихватљиво *љубљење, грљење, штипкање*, док би за друге то могло представљати радњу извршења полног узнемиравања. Ипак је прописивањем ове инкриминације, с обзиром на последицу дела,

⁵ Кривични законик, чл. 182а, ст. 3: полно узнемиравање јесте свако вербално, невербално или физичко понашање које има за циљ или представља повреду достојанства лица у сфери полног живота, ако изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење.

⁶ Службени гласник РС, бр. 16/90-468, 49/92-1664, 23/93-817, 67/93-3110, 47/94-1465 и 17/95-529, 44/98 од 08.12, 10/02 од 01.03.

дошло до одређеног сужавања радње извршења, јер се њоме на крају захтева изазивање *страха или стварање непријатељског, понижавајућег или увредљивог окружења* (Шкулић, Лазаревић, 2018: 138).

С обзиром да је овим кривичним делом обухваћено више различитих облика понашања којима се вређа достојанство личности у области полног морала, с правом се можемо питати да ли се ове радње извршења односе и на друге полне радње, рецимо код кривичног дела недозвољене полне радње. Имајући у виду да су тзв. недозвољене полне радње такође предвиђене у истој глави кривичног законика, да су веома сличне, односно да повређују исти заштитни објект у сфери полног морала, закључујемо да је тешко направити разграничење појединих инкриминација. Сходно томе, није нимало једноставно поставити јасне и недвосмислене критеријуме разграничења, а да тиме не повредимо начело одређености. Када је реч о недозвољеним полним радњама (додиривање различитих делова тела, рецимо гениталних) неопходно је да се врше уз употребу *силе или претње, искоришћавањем беспомоћности пасивног субјекта*, дакле, употребом принуде (силе или претње) над пасивним субјектом остварује се биће кривичног дела – недозвољене полне радње. У случају да се остварује нека слична радња (додиривање делова тела без силе или претње) тако што се користи нека повољна ситуација (ненадано пољубити, загрлити или штипнути), онда се чини кривично дело – полног узнемиравања (Ђорђевић, 2018: 118). Слична је ситуација и са кривичним делом увреде по питању разграничења, јер скоро сваки облик радње извршења полног узнемиравања може се односити и на различите облике повреде части и угледа (вербално, конклюдентним радњама или слично). Међутим, преовлађује схватање да се радње извршења полног узнемиравања односе на повреду достојанства у области полног морала, док се код увреде свакако тиче, пре свега, части и угледа. Наиме, полно узнемиравање се појављује као тежи облик увреде где стицај није могућ, тј. постојаће привидни идеални стицај у облику специјалитета (Стојановић, 2018: 588; Ђокић, 2017: 552).

Када је реч о упоредном законодавству, можемо рећи да је под утицајем тзв. Истанбулске конвенције сексуално узнемиравање уведено и у кривични законик Немачке у чл. 184и. Поменутом одредбом се наводи радња извршења⁷ када учинилац другог сексуално узнемирава телесним додиривањем, односно када на сексуално одређени начин додирне

⁷ Wer eine andere Person in sexuell bestimmter Weise körperlich berührt und dadurch belästigt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu zwei Jahren oder mit Geldstrafe bestraft, wenn nicht die Tat in anderen Vorschriften mit schwererer Strafe bedroht ist. <https://dejure.org/gesetze/StGB/184i.html>.

другога и тиме га узнемири (Hilgendorf, Kudlich, Valerius, 2019: 601). Дакле, слично се дефинише као и у нашем кривичном законнику, што је очекивано, с обзиром да је урађено по узору на поменути Конвенцију. Такође је сексуално узнемиравање инкриминисано у кривичном законнику Аустрије⁸ у чл. 218 као полна радња којом се сексуално узнемирава друго лице повредом достојанства у сфери полног морала (Bertel, Schwaighofer, 2010: 104). Уопштено посматрано, сексуално узнемиравање и у наведеним законцима подразумева нежељена понашања (вербална или физичка делања), а све у циљу повреде полног морала и достојанства пасивног субјекта.

4. Сакаћење женског полног органа

Још једно кривично дело нашло је своје место у низу измена и допуна кривичног законика Републике Србије. Ради се о сакаћењу женског полног органа које се наводи у чл. 121а КЗ у глави против живота и тела. Поменутом Истанбулском конвенцијом у чл. 38 (*Female genital mutilation – генитално сакаћење жена*) предвиђено је више алтернативних понашања у виду обрезивања, инфибулације или било каквог другог сакаћења целих, односно било ког дела женских малих или великих усмина или клиториса.

Са аспекта поштовања људских права сваки вид ових појавних облика гениталног сакаћења представља битну повреду права на живот⁹ и људског достојанства, непоштовање забрана дискриминација и других видова нечовечног поступања. У националном законодавству је, управо под утицајем наведене Конвенције, прописана инкриминација на врло специфичан начин, тако да се радња извршења састоји у сакаћењу спољних делова женског полног органа. Полазећи од основног облика овог кривичног дела, сама радња сакаћења је усмерена на женски полни орган као објект радње, чиме се одстрањују делови тако да они више не могу да обављају своју биолошку функцију (Ђоровић; 2018: 7). Дакле, ради се о последичном кривичном делу које се може извршити само са умишљајем, а извршилац може бити свако лице, како мушко, тако и женско. Наведено кривично дело садржи лакши облик који се односи на сакаћење женског полног органа уз постојање *нарочито олакшавајућих околности*, што је увек фактичко питање. Наиме, с правом поједини аутори указују на потешкоће приликом доказивања тзв. *нарочито олакшавајућих околности*, јер се увек можемо питати које су то околности на које се законодавац позива при вршењу овог кривичног дела. У прилог овоме иде и чињеница да ове околности

8 Sexuelle Belästigung und öffentliche geschlechtliche Handlungen (§ 218)

9 Декларација о људским правим чл. 3, Међународни пакт о грађанским и људским правима, чл. 6, Конвенција о уклањању свих облика насиља над женама, итд.

нису предвиђене у Истанбулској конвенцији, те је законодавац отишао корак даље тако што је у чл. 121а, ст. 2 прописао наведену формулацију (Миладиновић Стефановић, 2017: 235, Јовановић, 2017: 231).

Надаље, законодавац у чл. 121а, ст. 4. КЗ није предвидео као тежи облик сакаћења према малолетном лицу или бременитој жени, већ је само као тежи облик прописао да радња сакаћења има за последицу смрт женског лица, односно појављује се као облик квалификованог кривичног дела са тежом последицом. Из саме природе овог кривичног дела произилази да радња извршења сакаћења представља тешку телесну повреду, односно да је и обележје бића овог кривичног дела. Стога, разграничење са кривичним делом тешке телесне повреде пожељно је направити на основу свих посебних обележја бића кривичног дела сакаћења и узети у обзир да је реч о једном кривичном делу по питању привидног идеалног стицаја, тј специјалитета. Оваква врста генералних клаузула јесте резултат лошег рада законодавца, лоше легислативне технике или пак последица свесног настојања да се таквом одредбом пребаци одговорност на судску праксу за одређивање граница криминалног понашања. Овде се свакако радо о повреди постулата правне државе и непоштовању принципа *lex certa* прописивањем неодређених одредаба и када је реч о овом кривичном делу из чл. 121а КЗ. Да би се на што бољи начин ублажила повреда тог принципа, постоји могућност да се генералне клаузуле рестриктивније тумаче и што прецизније примењују у судској пракси.

Криминално политички аспекти овог кривичног дела углавном се односе на појавне облике препознате у појединим афричким земљама у којима се појављују као религиозни и културолошки обреди обрезивања. Масовне миграције последњих година довеле су до феноменолошких појава женског гениталног сакаћења, при чему су жене подвргаване на различите начине одстрањивању спољних делова полног органа. У том смислу је била неопходна посебна заштита жена и доношење потребних правних аката (конвенција, закона) у циљу сузбијања и спречавања начина понашања који грубо повређује телесни интегритет жене (Херцег Пакшић, Јакоповић, 2015: 213).

Кривичноправна заштита у упоредном праву долази до изражаја и по овом питању, односно у случајевима различитих облика сакаћења. Неминовно је било потребно да многе европске земље у својој правној регулативи предвиде ово протиправно понашање као посебно кривично дело. Тако је у кривичном законнику Немачке чл. 226а (*Verstümmelung weiblicher Genitalien*) предвиђена инкриминација сакаћења женских гениталија. У првом ставу чл. 226а прописује се сакаћење спољних гениталија женског

лица, док се у ставу 2 истог члана као лакши облик предвиђа за тзв. *мање озбиљне случајеве (In minder schweren Fällen)* (Bock, 2018: 156). Такође се у кривичном законнику Аустрије прописује у глави против живота и тела у чл. 90 (Einwilligung des VerletztenEinwilligung des Verletztenда) да престанак особе на сакаћење или друго повређивање гениталија није релевантан и да оно трајно доводи до оштећења сексуалних осећаја (Bertel, Schwaighofer, 2010: 51).

5. Закључак

Из свега изложеног закључујемо да присуство тзв. генералних клаузула и неодређеност одредаба у Кривичном законнику води ка слабљењу принципа одређености (*lex certa*). Остваривање или неостваривање захтева начела одређености највише указује на афирмацију или негацију правне државе у оквиру кривичног законодавства. Међутим, сложеност нових друштвено штетних понашања, која се појављују са развојем друштва, с једне стране, и несавршеност легислативне технике, с друге стране, не дозвољавају увек пуно остварење овог начела.

Данас се све више сусреће тенденција продора неодређених и непрецизних одредаба у кривично право. У кривичном законодавству има све више норми које према степену неодређености заузимају највише место, као на пример, тзв. *генералне клаузуле*. Када је реч о генералним клаузулама, треба направити разлику у томе да ли се ради о оним клаузулама које воде ка повреди принципа правне државе или о онима које су неизбежне, јер омогућавају одређену флексибилност. Постоје *генералне клаузуле* кроз које је једино могуће остварити неке правнодржавне циљеве, јер управо та флексибилност у неким случајевима омогућава стварну, а не само формалну једнакост. На који начин тумачити генералне клаузуле а да се не повреди принцип правне државе – веома је деликатно. Мора се остварити један нови начин тумачења кроз прилагођавање и одговарајућу примену неких института општег дела, као на пример у вези са материјалним критеријумима граница криминалне зоне и принципа легитимности инкриминација.

Досадашњи развој кривичног права показао је универзалну тенденцију сталног ширења граница кривичноправне заштите. С једне стране, то има за последицу сувише широко задирање у слободу појединца, док с друге стране води ка неефикаснијој заштити и оних добара којима је она неопходна. Екстензивно кривично право не може обезбедити генерално превентивни учинак који је неопходан за једну релативно ефикасну кривичноправну заштиту.

Међутим, како се ради о врло сложеном питању, тешко да се може прихватити схватање да је ово најбољи начин за решавање проблема *тзв. генералних клаузула*. Могло би се рећи да ће ипак постојати изванредан слободни простор и одређени степен флексибилности генералних клаузула. Начин на који ће се остварити одређени степен флексибилности не зависи само од метода и начина тумачења, него, можда и више, од квалитета правосуђа, стручности и професионалне етике судија, а понајвише од опште друштвене климе и политичких прилика у једном друштву.

Литература/References

Бачић, Ф., Павловић Ш., *Казнено право*, Загреб, 1986.

Bertel C., Schwaighofer K., *Österreichisches Strafrecht Besonderer Teil I*, Wien, 2010.

Bock D *Strafrecht Besonderer Teil 1: Nichtvermögensdelikte*, Kiel, 2018.

Вуковић, И., Прогањање као кривично дело Казнена реакција у Србији (VIII део), Правни факултет, Универзитет у Београду, 2018.

Дубљевић, Р., Деликт против државе и захтев *nullum crimen sine lege certa*, *Архив за правне и друштвене науке*, Београд, 4/2000.

Ђокић, И., Зборник радова, Правни факултет, Косовска Митровица, Прогањање – нова инкриминација као настанак кривичноправног експанзионизма у Републици Србији, 2018.

Ђокић, И., Криминалополитичка оправданост инкриминисања полног узнемиравања у Републици Србији, *Crimen (VIII део)*, Београд, 3/2017.

Ђорђевић, Ђ., Кривично дело полног узнемиравања, Казнена реакција у Србији (8. део), Правни факултет, Универзитет у Београду, 2018.

Jescheck H. H., Weigend T., *Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil*, Berlin, 1996.

Kubiciel M., Borutta N., *Strafgrund und Ausgestaltung des Tatbestandes der Nachstellung (§ 238 StGB)*, *Kriminalpolitische Zeitschrift*, 3/2016.

Лазаревић, Ј., Шкулић М., Нове инкриминације против полне слободе у кривичном закону Србије, *Билтен Врховног касационог суда*, Београд, 2/2017.

Миладиновић Стефановић, Д., Истанбулска конвенција и кривичноправна заштита жена од насиља у Републици Србији, Зборник радова Правног факултета Универзитета у Нишу, 2017.

Стојановић, З., Кривично право, Београд, 2015.

Стојановић, З., Казнена реакција у Србији (VII део), Правни факултет, Универзитет у Београду, Прогањање – ново кривично дело у кривичном законикау Србије, 2017.

Schönke / Schröder, *Strafgesetzbuch, Kommentar*, 27, München, 2006.

Schwaighofer K., Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, (F. Höpfel F., Ratz E.), Wien, 2010.

Hilgendorf E. Kudlich H., Valerius B. Handbuch des Strafrechts, Sektion II: Strafrecht Besonderer Teil, Heidelberg, 2019.

Херцег Пакшић, Б., Јакоповић Е., Сакаћење женских сполних органа: појавни облици, медицинска обележја и казнено правна регулација, Правни вијесник, Осиек, бр. 2/2015.

Ђоровић, Е., Кривично дело сакаћења женског полног органа из члана 121а кривичног законика Србије, Зборник Друштвене & хуманистичке науке, Волумен 1, Број 1, 2018.

Док. Dragan Blagić, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica

**CONTENT OF THE PRINCIPLE OF CERTAINTY (LEX CERTA)
IN LIGHT OF LEGAL CERTAINTY IN INDIVIDUAL OFFENSES
ENVISAGED IN THE SERBIAN CRIMINAL CODE**

Summary

This paper discusses the issues related to the question of the content and application of the principle of certainty (lex certa) in criminal law. Special attention is given to the lex certa principle as envisaged in recent amendments to the Criminal Code of the Republic of Serbia, particularly regarding the specific application and problems encountered in judicial practice. In particular, the author explains individual crimes and points to some shortcomings of the legislative technique in prescribing a legal norm. In this regard, the author analyzes individual Criminal Code provisions on relevant criminal offenses. Further on, the author emphasizes the importance of proper understanding and interpretation of the existing general clauses.

One of the most difficult tasks of legislative technique in criminal law is to define and prescribe the substance of a criminal offense (corpus delicti, the body of crime). The precise and specific definition of distinctive elements of crime is essential in criminal legislation. In case the legal elements of a criminal offence are broadly defined or provided in vague and imprecise terms, there is inobservance of the lex certa principle.

In this context, the author elaborates on the distinctive elements of certain criminal offenses, their incrimination, as well as the objective and subjective features of the specific crime, which may give rise to different interpretations and activities in criminal proceedings, ultimately resulting in the inobservance of the lex certa principle. First, the author analyzes the recent amendments to the Serbian Criminal Code in respect of the following criminal offenses: Stalking (Article 138a CC), Sexual harassment (Article 182a CC), and Female genital mutilation (Article 121a CC). Then, the author points out to prospective changes in the national provisions on some criminal offences, which are already envisaged in the Istanbul Convention.

Keywords: *Serbian Criminal Code, general clauses, lex certa, criminal offense.*

